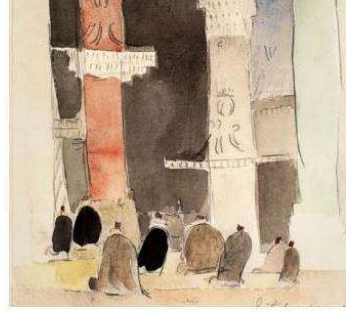

Gritchenko keşfi ve 100 yıl önce İstanbul

Meşher'de açılan 'Alexis Gritchenko - İstanbul Yılları' adlı **sergi**, Ukraynalı **sanatçının** 1919-1921 arasında yaşadığı İstanbul'u konu alan 150'den fazla eserini ilk kez bir araya getiriyor. İzleyiciyi 100 yıl öncenin işgal altındaki İstanbul'unda keşfe çıkararak **sergi** kapsamında Gritchenko'nun Atatürk'ün **kitaplığında** da bulunan 'İstanbul'da İki Yıl' adlı kitabı da **Yapı Kredi** tarafından Türkçeye kazandırıldı.

ELVIN VURAL
elvinvural@gmail.com

Tarihi araştırmalardan güncel **sanata** uzanan kapsamlı **sergi**-ler düzenleme misyonuyla yola çıkan Meşher, seramiğe odaklanan ilk **sergisine** İstanbul **sanat** ortamına yeni bir soluk getireceğinin haberini vermişti. Meşher'in ikinci **sergisi** de **kitap** gibi açılıp okunacak bir **sergi** olmuş: 'Alexis Gritchenko - İstanbul Yılları'...

Belki çok tanıdık geliyor bu isim size, belki de hiçbir çağrışım yapmıyor. Öyle bir tınısı var, sanki bizden biri ama sanki bir yandan değil gibi. Ressam Alexis Gritchenko bizden biri olmak için çabalamış, 1919-1921 arasında İstanbul'un sokaklarında kendini eylemiş, iyileştirmiş, gerçekten de bizden biri.

Meşher, ikinci **sergisine** Gritchenko'nun İstanbul'u ziyaretinin 100. yılını anıyor. 'Alexis Gritchenko - İstanbul Yılları' adlı **sergi** Ukraynalı **sanatçının** 1919-1921 arasında yaşadığı İstanbul'u konu alan 150'den fazla eserini **sanat**-severlerle buluşturuyor. **Sanatçının** çoğu suluboya olmak üzere guaş, kara-kalem ve yağlıboya eserlerini bir araya getiren **serginin** küratörlüğünü Ebru Esra Satıcı ve Şeyda Çetin üstlenirken, **sergi** kapsamını danışmanlar Vita Susak ve Ayşenur Güler'in araştırmaları belirlemiş. Çeşitli arşivlerden toplanmış mektup, yayın, fotoğraf ve videolar sayesinde **sergi**, Gritchenko'nun sadece **sanatına** değil yaşamına da ışık tutuyor. Eserler ve destekleyici materyaller **Ukrayna Ulusal Sanat Müzesi**, **New York'taki Ukrayna Müzesi**, **Fransa'daki Centre Pompidou**, **College de France** ve pek çok özel koleksiyondan derlenmiş.

Sergiyi rehberlik eden, Gritchenko'nun Fransa'ya yerleştikten sonra 1930'da yayımladığı 'Deux ans à Constantinople' (İstanbul'da İki Yıl) başlıklı anı kitabı sayesinde ressamın İstanbul sokaklarındaki ayak izlerini takip edebiliyoruz. Bu sayede **sergi**, kronolojik veya tematik bir **sergi** olmanın ötesine geçerek **sanatçının** belirli bir dönemde, belirli bir şehirde yaşadığı heyecan, özlem, umut ve umutsuzlukları, özette duygularını merkezine alarak farklılaşıyor.

EKİM DEVRİMİ SONRASI KIRIM'DAN İSTANBUL'A

Alexis Gritchenko, 1883 yılında Ukrayna'nın Krolevets şehrinde doğmuş. St. Petersburg Üniversitesi Tarih ve Filoloji Fakültesi'nde eğitim almış, 20. yüzyılın başında eserler ortaya koyan avangard **sanatçılar** için heyecan verici şehirlerden biri olan Moskova'da modern **sanat** akımlarına dahil olmuş. **Malevich, Kandinsky, Tatlin** gibi ressamlarla birlikte **sergilere** katılmış. Akademiyle yıldızı asla barışmamış bu alaylı **sanatçı**, bir **sanat** yazarı olarak makale ve **kitaplar** yayımlamaktan, konuşmalar yapmaktan ve **sanat** okulunda ders vermekten de geri durmamış. Ama işte hayat, bize yarın ne getireceğini bilmiyoruz... 1917 Ekim Devrimi ve devamındaki iç savaştan kaçmak zorunda kalmış ve Kasım 1919'da İstanbul'a gelmiş. O dönem işgal altında olan ve kendi de zorlu bir dönemden geçen Osmanlı başkenti, Gritchenko'ya görece güvenli bir hayat sağlamış ve kendini iyileştirmeye çalışan bu **sanatçıya** yoldaş olmuş. "İlkem budur ve daima bu olacaktır: Daima yaşamak ve her şeye rağmen çalışmak." 1943 yılına tarihlenen bir mektubunda böyle yazıyor Alexis Gritchenko... **Sanatçının**

günlüğüne 'kendini yalnızca resim yaparken insan gibi hissettiğini' yazması, koşulların ne kadar zorlu olduğunu gösteriyor.

Sergide, İstanbul'a gelmenin, Gritchenko'nun çocukluk hayali olduğunu öğreniyoruz. Rusya'ya hâkim olan Bizans hayranlığından o da etkilenmiş. Bizans kültürüne ve ikonalara büyük ilgi duyan Gritchenko, eserlerinde surları, İstanbul'un anıtlarını, özellikle Ayasofya'yı sık sık işlemiş. İstanbul'da geçirdiği iki yıl boyunca koşullar ne olursa olsun neredeyse her gün Harbiye'den Edirnekapı'ya kadar yürüyerek buralarda vakit geçirmiş; kahvelerde oturanları, sokaklarda yürüyenleri, camilerde ibadet edenleri, kaykçıları, seyyar satıcıları, hamalları da gözlemlemiş ve resmetmiş.

DÖNEMİN GÜNLÜK HAYATINA DAİR HAZİNE DEĞERİNDE

Resim yapmanın tabu ve hatta günah kabul edildiği bir kültürde bunu yapması kolay olmamış elbette; çoğu zaman kovalanmış, bir süre sonra ise çizimlerini gizli gizli yapar olmuş. Bu açıdan Gritchenko'nun eserleri ve İstanbul'da geçirdiği iki yılı anlattığı günlüğü, o dönemin gündelik hayatını merak edenler için de hazine değerinde.

Serginin ilk katı, **sanatçının** İstanbul'da görece yalnız geçirdiği ilk döneminden eserleri bir araya getiriyor. Ancak zaman geçtikçe tanışıklıkları artmış ve Gritchenko, İstanbul'da belli çevrelere girmeye başlamış. Sokakta resim yaparken kendisi gibi Ukraynalı bir ressam olan Dimitri İsmayiloviç'le tanışmış, onun aracılığıyla başka Türk ressamlarla da dost olmuş. **İbrahim Çallı** ve **Namık İsmail** başta olmak üzere 1914 Kuşağı ressamlarıyla entelektüel kesimden edindiği **sanatçı**

ve yazar çevresiyle kurduğu bu dostluk ve bağlantılar, Gritchenko'nun hem kişisel hayatını hem de mesleki yaşamını olumlu yönde etkilemiş. Gritchenko'nun arkeolog Thomas Whittemore'la yolunun kesişmesi de yine bu döneme denk geliyor. Whittemore, **sanatçıdan** epey eser satın almış ve Gritchenko'ya pasaport almasında yardımcı olmuş, böylece **sanatçının** Paris'e gidişinin önünü açmış.

ATATÜRK'ÜN KİTAPLIĞINDAN SERGIYE

Paris'e yerleştikten sonra Gritchenko, İstanbul'da geçirdiği yıllarda tuttuğu günlüğü **kitaplaştırmış**. 'Deux ans à Constantinople' adlı bu kitabın yalnızca 300 civarı nüshası var. **Sergi** ekibi bu nüshalardan birine Atatürk'ün Anıtkabir'deki kişisel **kitapları** arasında rastlayınca, Anıtkabir yönetimiyle yazışmalar başlıyor ve bu nüsha, Meşher'deki **sergiye** dahil ediliyor. Anıtkabir'in tarihi boyunca Atatürk'ün kişisel kütüphanesinden bir kitabın ilk kez özel izinle dışarı çıkarıldığını ve bir proje kapsamında **sergilendiğini** de ekleyelim.

Meşher'deki **sergiye** beraber, Gritchenko'nun eşinin yardımıyla Fransızca olarak yayımladığı bu **kitap**, 'İstanbul'da İki Yıl 1919-1921' adıyla Türkçeye kazandırıldı. 20. yüzyılın başlarında İstanbul nasıldı diye merak edenler için epey zengin bir kulliyat, Ali Berktaş'ın çevirisiyle **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayımlandı. Bu soğuk havalarda İstanbul'a bir başkasının gözünden bakmak, bir ressamın anılarında dolanmak isteyenler bu **sergiyi** mutlaka görmeli.

'Alexis Gritchenko - İstanbul Yılları' başlıklı **sergi**, 10 Mayıs'a kadar Meşher'de.